

totipu številnih cerkva, cerkvi Santa Maria della Salute Baldassara Longhene.

Za vse srednjeevropske dežele v grobem velja, da so v 17. stoletju vezane na delo gostujočih umetnikov, ki so prihajali s svojim znanjem in estetsko naravnostjo predvsem iz Italije. V Venetu so bili izredno cenjeni gradbeniki iz krajev ob Luganskem jezeru, k nam pa so italijanske pobude prihajale v glavnem po severni strani Alp. V 18. stoletju se je položaj temeljito spremenil. Vodilno vlogo so prevzele generacije domačih umetnikov, ki so se z naročili tudi selili (na primer Lucas von Hildebrandt in Bernhard Fischer von Erlach na Češko ipd.), pač v duhu tedanjega zgodovinskega trenutka. Pričujoča publikacija ima v prvi vrsti namen zahtevnejšega bralca popeljati skozi umetniško zakladnico in posebnosti baroka v deželah, ki so se pridružile srednjeevropski pobudi; ta namen je v nekaterih pogledih celo preseгла. Še posebej dragocena pa je knjiga zato, ker baročno umetnostno dediščino teh dežel predstavlja strnjeno.

Marjana Lipoglavšek

Anton Ramovš: GLINIČAN OD EMONE DO DANES

Geološki zbornik, 9, Ljubljana: Odsek za geologijo in Inštitut za geologijo, Montanistika, Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo Univerze v Ljubljani, 1990, 171 strani, 134 črno-belih fotografij.

Z letnico 1990 je izšla knjiga, ki jo bo moral imeti v svoji priročni knjižnici vsak preučevalec arhitekture, a tudi plastike, prav posebej pa seveda preučevalci ljubljanske stavbarske umetnosti. Avtorju gre zasluga, da je z gledno monografsko obdelal enega od zelo razširjenih kamnov v Ljubljani in okolici, gliničan, kakor ga imenujejo po potoku v bližini kamnolomov. Monografija zajema različne informacije o kamnu - od njegove sestave in podobe do različne rabe v arhitekturi in, širše gledano, opremi prostora.

Predvsem pa je avtor imenitno sistematično obdelal gliničan glede na njegovo mesto v geološki zgodovini: kamnolome, kamnoseke, pripravo in obdelavo kamna ter načine nekdanje obdelave. Za umetnostnega, posebej arhitekturnega zgodovinarja je tukaj

obilo izrazja, ki ga je dobro poznati pri opisih izdelkov. Posebno poglavje je namenjeno prepoznavanju kamna. Tu so tudi namigi o tem, kaj kamen zmore, se pravi, kaj je mogoče iz njega izdelati in kako. Vredno je opomniti, da so nekateri stari zgodovinarji včasih poglavja s tako vsebino postavljali na čelo monografskih orisov posameznih obdobij v zgodovini arhitekture, v kateri je imel kamen različne vrste ključno vlogo. V naši sosesčini se je s tem vprašanjem srečal po moji vednosti predvsem pokojni Ljubo Karaman, ki je pojasnjeval, kako je bil dalmatinski kamen prikladen za nekatere vrste reliefov. Gliničan po avtorjevi ugotovitvi ne sodi med najdragocenejše naše kamne. Njegovo vlogo primerja s podpečanom, ki ga je tako povzdignil Jože Plečnik. Gliničan je namenjen preprostejšim izdelkom, vendar je imel zelo vidno vlogo tudi v oblikovanju najimennitnejših stavbnih členov, povsem pa je obvladoval kamnoseško produkcijo v širši ljubljanski okolici. Dragocena je tudi prava tipologija izdelkov, ki jo je avtor sistematično predstavil. Tako našteva različne podzidke, podnožja, podstavke, posebej portale, kamnitne okenske okvire, stebre in stebričke, dalje križna znamenja, kropilnike, vodnjake, kamnitne mize, korita pa denimo babe in podstavke pri kozolcih, opetnike, a tudi mostove. Te vrste izdelkov naštevam zato, da bi se zavedali, kako univerzalna je bila včasih raba kamna, ki smo ga zlasti po zadnji vojni naglo pozabili ter ga danes redki zbirajo predvsem kot kulturno dediščino.

Avtor je poskrbel, da se bo bralec tudi поблиže spoznal z obdelavo kamna - med drugim z vpogledom v kamnoseštvo. S popisom kamnoseških rodbin je odlično prispeval k obogatitvi lokalne zgodovine. Knjiga naj bi zbudila več zanimanja za naš domači kamen in za vlogo kamna sploh, saj smo danes gotovo prav pred vrati obdobja, ko bo kamen obilneje pritegnjen v našo arhitekturo in javno opremo. V uvodu avtor sicer pravi, da je o našem kamnu že veliko napisanega, vendar ne poznam tako izčrpne in zaokrožene monografije, kakor je ta o gliničanu. Ker je za resnejša spoznanja kvalitet našega stavbarstva začeto delo nujno sistematično nadaljevati, pri tem podvigu pa bi bilo zaželeno tudi sodelovanje

zainteresiranih umetnostnih zgodovinarjev, zgodovinarjev in etnologov, bi bilo modro sestaviti skupine, ki bi se lotile tega dela. To je pomembno tudi zaradi tega, ker te vrste dediščina naglo izginja in propada. Iz vrst umetnostnih zgodovinarjev poznam ta trenutek enega samega raziskovalca, ki se spopada s tem gradivom. Že več let čakamo monografijo o gorenjskem zelenem kamnu iz Peračice, drugod pa se v tej smeri komaj kaj zgame. Pač, sem in tja smo priča galskim operacijam, kadar konservatorji

iščejo stare kamnolome; zadnja taka akcija se je odvijala v Mariboru ob obnovi tamkajšnjega velikega kužnega znamenja na Glavnem trgu. Očitno je, da je treba s takim raziskovalnim delom pohiteti. Za spodbudo gre avtorju monografije o gliničanu topla zahvala.

Knjigo je na koncu pospremil s podobno spodbudnimi besedami Emilijan Cevc.

Nace Šumi